

RADA EVROPY

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

PRVNÍ SEKCE

VĚC TEMPEL proti ČESKÉ REPUBLICE

(stížnost č. 44151/12)

ROZSUDEK

Článek 6 (trestní) • spravedlivý proces • věc opakovaně vracena soudu prvního stupně k novému projednání, odsuzující rozsudek vydán až při pátém projednání • vrchní soud vytýká soudu prvního stupně způsob hodnocení důkazů a věrohodnosti svědka, přístup v rozporu s vnitrostátním právem • vrchní soud neuvedl důvody svého rozhodnutí nevyslechnout klíčového svědka přímo a neposoudit jeho věrohodnost samostatně • přístup vrchního soudu naznačoval, že přijatelný je pouze odsuzující rozsudek • neobvyklý sled událostí svědčí v daném případě silně o selhání justice s nepříznivým dopadem na celkovou spravedlivost řízení
Článek 6 (trestní) • přiměřená lhůta • nepřiměřená délka řízení

ŠTRASBURK

25. června 2020

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav. Rozsudek je v autentickém anglickém znění publikován na internetových stránkách Evropského soudu pro lidská práva v databázi HUDOC (www.echr.coe.int). Pořizovaný úřední překlad do českého jazyka není autentickým zněním rozsudku.

Ve věci Tempel proti České republice

Evropský soud pro lidská práva (první sekce), zasedající v senátu ve složení

Ksenija Turković, *předsedkyně*,

Krzysztof Wojtyczek,

Aleš Pejchal,

Armen Harutyunyan,

Pere Pastor Vilanova,

Pauliine Koskelo,

Tim Eicke, *soudci*,

a Abel Campos, *tajemník sekce*,

po poradě konané dne 2. června 2020,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 44151/12) směřující proti České republice, kterou dne 11. července 2012 podal k Soudu občan České republiky pan Robert Tempel („stěžovatel“) na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovateli byla poskytnuta právní pomoc a byl zastoupen panem J. Křížem, advokátem působícím v Praze. Českou vládu („vláda“) zastupuje její zmocněnec V. A. Schorm z Ministerstva spravedlnosti.

3. Stěžovatel tvrdí s odvoláním na čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy, že trestní řízení vedené proti němu nebylo spravedlivé, neboť odvolací soud v podstatě vnutil soudu prvního stupně, který ho předtím čtyřikrát zprostil obžaloby, své přesvědčení o stěžovatelově vině. Když prvostupňový soud odmítl uznat stěžovatele vinným, odvolací soud nezákonně a v rozporu se zásadou soudu zřízeného zákonem přikázal věc k rozhodnutí jinému prvostupňovému soudu, který důkazy zhodnotil svévolně a ve shodě s odvolacím soudem, čímž porušil zásadu bezprostřednosti. Stěžovatel dále namítá nepřiměřenou délku řízení.

4. Soud dne 26. června 2015 oznámil vládě podání výše uvedených stížnostních námitek, přičemž zbývající část stížnosti prohlásil za nepřijatelnou na základě čl. 54 odst. 3 jednacího řádu Soudu.

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

5. Stěžovatel se narodil v roce 1973. V současné době si odpykává doživotní trest odnětí svobody ve věznici Valdice za různé trestné činy včetně odsouzení za vraždu, které je předmětem této stížnosti.

6. V roce 1996 byl stěžovatel shledán vinným trestnými činy loupeže a nedovoleného ozbrojování a byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce pěti let a šesti měsíců. Dne 3. května 1999 byl podmíněně propuštěn a byla mu stanovena zkušební doba v trvání pěti let.

A. Trestní řízení

7. Dne 4. března 2002 byl stěžovatel obviněn z vraždy dvou osob spáchané dne 20. srpna 2001. Dne 10. ledna 2003 byl stěžovatel rovněž obviněn z loupeže a nedovoleného ozbrojování.

8. Dne 28. ledna 2003 byl stěžovatel obžalován z vraždy dvou osob a dne 25. dubna 2003 byl obžalován z loupeže a nedovoleného ozbrojování. Dne 2. května 2003 Krajský soud v Plzni tato řízení spojil ke společnému projednání.

1. První řízení

9. Dne 17. září 2004 uznal Krajský soud v Plzni stěžovatele vinným trestným činem loupeže a zprostil jej obžaloby z vraždy a nedovoleného ozbrojování. Podle názoru soudu nebylo prokázáno, že se stěžovatel se na dotčených dvou osobách skutečně dopustil vraždy. Uvedl, že existují dvě verze událostí ze dne 20. srpna 2001. Podle první verze předestřené stěžovatelem to byl klíčový svědek obžaloby L. V., kdo tyto dvě osoby zavraždil, a to v souvislosti s prodejem drog. Podle druhé verze předložené L. V. naopak vraždu spáchal stěžovatel, aby se zmocnil automobilu jedné z obětí. Soud shledal, že výpověď svědka L. V., která byla jediným přímým důkazem proti stěžovateli, není věrohodná, a stěžovatele obžaloby zprostil.

10. Stěžovatel se odvolal proti odsuzujícímu výroku ohledně trestného činu loupeže, zatímco státní zástupce se odvolal proti výroku o zproštění obžaloby z trestného činu vraždy a nedovoleného ozbrojování.

11. Dne 1. prosince 2004 Vrchní soud v Praze („vrchní soud“) zrušil napadený rozsudek a vrátil věc Krajskému soudu v Plzni k novému projednání. Podle názoru odvolacího soudu bylo zproštění obžaloby předčasné, neboť odůvodnění rozsudku neobsahovalo hodnocení důkazů, pouze se v něm posuzovala věrohodnost svědka L. V., a to ještě nedostatečně. Vrchní soud dále vysvětlil, že jeho záměrem není předjímat, jak by měl Krajský soud v Plzni jako soud prvního stupně důkazy hodnotit, neboť výlučnou příslušnost k rozhodnutí v dané věci má soud prvního stupně. Vytýkaným pochybením bylo tedy nedostatečné hodnocení důkazů.

2. Druhé řízení

12. Dne 1. února 2005 uznal Krajský soud v Plzni stěžovatele vinným trestným činem loupeže a odsoudil jej k trestu odnětí svobody v trvání třinácti let a šesti měsíců. Zároveň ho zprostil obžaloby z trestného činu vraždy a nedovoleného ozbrojování. Soud byl nadále přesvědčen, že klíčový svědek obžaloby L. V. není věrohodný.

13. Stěžovatel se odvolal proti odsuzujícímu výroku, zatímco státní zástupce se odvolal proti zprošťujícímu výroku.

14. Dne 27. dubna 2005 potvrdil vrchní soud odsouzení za loupež a zproštění obžaloby stran nedovoleného ozbrojování, ale rozsudek zrušil v části týkající se zproštění stěžovatele obžaloby z trestného činu vraždy a přikázal věc jinému senátu Krajského soudu v Plzni s odvoláním na § 262 trestního řádu („tr. ř.“). Odvolací soud zopakoval své výtky a shledal, že přestože soud prvního stupně důkladněji posoudil věrohodnost svědka L. V., rozsudek prakticky neobsahuje hodnocení provedených důkazů a nedostatečně se zabývá verzí událostí předloženou stěžovatelem a jeho věrohodností.

15. Pokud jde o přikázání věci jinému senátu Krajského soudu v Plzni, odvolací soud uvedl, že senát ve stávajícím složení nenapravil vytýkaná pochybení a zaujal jednostranný postoj zvýhodňující stěžovatele. Odvolací soud vyjádřil pochybnosti o tom, že daný senát bude schopen o věci rozhodovat objektivně.

16. Protože se stěžovatel neodvolal, nabyl odsuzující výrok stran trestného činu loupeže právní moci. Stěžovatel tedy nastoupil do výkonu trestu.

17. Stěžovatel proti rozhodnutí vrchního soudu o přikázání věci jinému senátu Krajského soudu v Plzni podal ústavní stížnost, v níž namítal, že bylo porušeno jeho právo na zákonného soudce.

18. Dne 15. září 2005 Ústavní soud (sp. zn. III. ÚS 389/05) odmítl ústavní stížnost stěžovatele jako zjevně neopodstatněnou. Dospěl k závěru, že byly splněny podmínky pro použití § 262 tr. ř.

3. Třetí řízení

19. Dne 18. května 2006 i senát Krajského soudu v Plzni v novém složení zprostil stěžovatele obžaloby z vraždy. Soud nepovažoval svědectví L. V. za věrohodné, protože bylo plné vnitřních rozporů. Podle názoru krajského soudu nepoukazovaly nepřímé důkazy jednoznačně na vinu stěžovatele

a existovala i jiná možná vysvětlení předmětných událostí. Nebylo tak prokázáno bez důvodných pochybností, že by trestný čin spáchal stěžovatel.

20. Dne 4. října 2006 vrchní soud opět zrušil napadený rozsudek soudu prvního stupně a vrátil věc stejnému senátu Krajského soudu v Plzni k novému projednání. Konstatoval, že rozsudek napadený odvoláním je odůvodněn dostatečně a hodnocení důkazů byla věnována značná pozornost. Způsob, jakým byly důkazy zhodnoceny, je však v rozporu s § 2 odst. 6 tr. ř. a pravidly formální logiky. Soud prvního stupně nebyl s to opustit svůj jednostranný náhled na věc, když zjevně zhodnotil důkazy způsobem svědčícím stěžovateli. Podle názoru odvolacího soudu má zásada *in dubio pro reo* své meze a neznamená, že všechny pochybnosti v hodnocení důkazů musejí být vykládány striktně ve prospěch obžalovaného.

21. I když odvolací soud zdůraznil, že hodnocení důkazů je ve své podstatě výsadním právem soudu prvního stupně, dospěl zde k závěru, že věrohodnost L. V. byla posouzena „destruktivně“. Odvolací soud poukázal na to, že soud prvního stupně neobjasnil některé rozpory rozhodné pro závěry o věrohodnosti svědka. Aniž by soud sám vyslechl svědka L. V., vyvodil z důkazů provedených soudem prvního stupně odlišné závěry. Vrchní soud také upozornil na to, že soud prvního stupně vycházel z výpovědi L. V. z hlavních líčení vedených předchozím senátem, jež byly ale získány v rámci tendenčně vedených výslechů. Soud dospěl k tomuto závěru:

„Krajský soud i nyní provedl hodnocení důkazů jednostranně, když řadě důkazů, zejména těm, které svědčí v neprospěch obžalovaného, nepřikládá takový význam, jaký jim přísluší, a řadu z nich bagatelizuje nebo se jimi potřebným způsobem nezabývá, zatímco dalším důkazům, které dle jeho přesvědčení svědčí proti věrohodnosti svědka L. V., přikládá význam, který jim nepřísluší a tyto zjevně přeceňuje.“

22. Pokud jde o stěžovatele, konstatoval vrchní soud, že soud prvního stupně nezohlednil řadu okolností rozhodných pro posouzení jeho věrohodnosti, jako například psychologický znalecký posudek popisující osobnost stěžovatele jako dominantní a suverénní se sklony k agresivitě. Odvolací soud dále vytýkal soudu prvního stupně, že nezohlednil rozpory v tvrzeních stěžovatele a přikládal nepřiměřený význam jeho pohnutce. Postup soudu prvního stupně, který posuzoval spíše to, zda jsou prokázána tvrzení státního zástupce, namísto toho, zda jsou vyvrácena tvrzení obhajoby, byl navíc v rozporu s § 2 odst. 6 tr. ř.

23. Dne 24. října 2006 byl L. V. obžalován ze spolupachatelství trestných činů vraždy, z nichž byl obviněn i stěžovatel, ale Krajský soud v Plzni jej později obžaloby zprostil, přičemž tento rozsudek byl na základě odvolání potvrzen i vrchním soudem.

4. Čtvrté řízení

24. Dne 6. března 2007 zprostil Krajský soud v Plzni stěžovatele obžaloby z vraždy počtvrté. Hned na úvod konstatoval, že odůvodnění vrchního soudu vyvolává dojem, že odvolací soud by zhodnotil důkazy jinak a dospěl by k jinému závěru o vině stěžovatele, když se Krajský soud v Plzni neřídil pokyny, které mu vrchní soud udělil. Pokud by se krajský soud těmito vodítky řídil a rozhodl věc v souladu s názorem odvolacího soudu, porušil by ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř., podle něž orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vlastního přesvědčení. Soud reagoval na výtky odvolacího soudu a zhodnotil i další důkazy. Ani nyní však nebyl přesvědčen o tom, že vina stěžovatele je prokázána s požadovanou mírou jistoty, když nadále považoval svědectví L. V. za nevěrohodná.

25. Dne 29. května 2007 zrušil vrchní soud v pořadí čtvrtý rozsudek soudu prvního stupně o zproštění stěžovatele obžaloby z vraždy, vrátil věc k novému projednání a nařídil, aby ve věci rozhodl jiný soud prvního stupně v jeho obvodu, konkrétně Krajský soud v Praze, to vše s odvoláním na § 262 tr. ř. I když konstatoval, že jeho oprávnění zasahovat do hodnocení důkazů soudem prvního stupně je výrazně omezené, shledal, že skutkové závěry Krajského soudu v Plzni nejsou podloženy provedenými důkazy.

Vrchní soud potvrdil, že řízení před Krajským soudem v Plzni bylo vedeno v souladu s trestním řádem, a nepoukázal na žádné vady, kterými by bylo zkráceno právo stěžovatele na obhajobu a na řádné projednání věci. Uvedl však, že způsob hodnocení důkazů, jak jej popisuje Krajský soud v Plzni ve svém rozsudku, nenaplnuje požadavky vyplývající z § 2 odst. 6 tr. ř. Vrchní soud shledal, že krajský soud není schopen se oprostit od svého jednostranného hodnocení důkazů a výpovědi L. V. Vrchní soud uvedl, že posouzení věrohodnosti L. V. soudem prvního stupně bylo tendenční a bylo vedeno destruktivně, což

vedlo ke zjištění odporujícím závěrům, k nimž dospěl odvolací soud ve svých předchozích rozsudcích, jimiž rušil zprošťující rozsudky. Podle názoru odvolacího soudu soud prvního stupně nezohlednil výtky nadřízeného soudu a nehodlal je akceptovat. Rozhodl mimo jiné, že:

„(...) [Krajský soud v Plzni] zřejmě [není] schopen se od zaujatého hodnocení důkazů oprostít, takže má vrchní soud výrazné pochybnosti v tom směru, zda je krajský soud schopen ve věci objektivně a spravedlivě rozhodnout. V tomto závěru ho utvrzuje skutečnost, že Krajský soud v Plzni přes opětovné zrušení jeho rozsudků znovu zprostil obžalovaného obžaloby. Prvé dva zprošťující rozsudky byly vydány jedním senátem a poté, kdy bylo vrchním soudem podle § 262 tr. ř. nařízeno, aby byla věc projednána a rozhodnuta v jiném složení senátu, nový senát vydal další dva zprošťující rozsudky, aniž by nejen výhrady vrchního soudu akceptoval, ale tyto v podstatě přímo odmítl. Za této situace lze tedy předpokládat, že u Krajského soudu v Plzni není vůle v dané věci objektivně rozhodnout.“

26. Dne 24. července 2007 podal stěžovatel proti rozhodnutí odvolacího soudu o přikázání věci jinému soudu prvního stupně ústavní stížnost, v níž mimo jiné namítal, že bylo porušeno jeho právo na zákonného soudce, neboť pro uplatnění § 262 tr. ř. nebyly splněny podmínky. Stěžovatel tvrdil, že odvolací soud prosazoval své vlastní hodnocení důkazů.

27. Dne 13. prosince 2007 Ústavní soud (sp. zn. III. ÚS 1913/07) stěžovatelu ústavní stížnost odmítl. Rozhodl, že rozhodnutí vrchního soudu byla přesvědčivě odůvodněna a že odvolací soud nevytýkal soudu prvního stupně chybné hodnocení důkazů, ale logické nesprávnosti v jeho rozhodnutí a nezohlednění všech okolností případu. Potvrdil, že byly splněny podmínky pro přikázání věci Krajskému soudu v Praze a že odůvodnění odvolacího soudu neneslo známky libovůle. Konkrétně rozhodl takto:

„Jádrem sporu je (...) interpretace a aplikace (...) [§ 262 tr. ř.] ze strany Vrchního soudu v Praze. V této souvislosti stěžovatel poukazuje zejména na nález Ústavního soudu ze dne 7. 12. 1995, sp. zn. III. ÚS 90/95 (...), který se rovněž zabývá ustanovením § 262 věty druhé tr. ř., z něhož jednoznačně vyplývají vodítka ústavně konformní interpretace, jež spočívají (...) v nutnosti značně restriktivního přístupu při výkladu citovaného ustanovení spojené s pečlivým vážením konkrétních okolností případu.

(...)

[P]okud stěžovatel v ústavní stížnosti vyslovuje nesouhlas (...) s názory a následným postupem odvolacího soudu, je třeba si uvědomit, že Ústavní soud není, resp. nemůže být v pozici toho, kdo by měl řešit případné konflikty mezi soudem prvního a druhého stupně, resp. posuzovat správnost [jejich] názorů. (...) [P]okud by se Ústavní soud v této fázi řízení zabýval námitkami stěžovatele, které se (byť nepřímo) dotýkají věcné správnosti úvah odvolacího soudu, mohl by tím v podstatě prejudikovat rozhodnutí obecných soudů ve věci samé, což by bylo v rozporu s čl. 90 Ústavy (...) i s principem minimalizace zásahů Ústavního soudu do činnosti soudů obecných. Velice zdrženlivý přístup ze strany Ústavního soudu je zde tedy nezbytný.

Z tohoto důvodu je úlohou Ústavního soudu „pouze“ posoudit, zda rozhodování soudu odvolacího neneso známky libovůle. Ústavní soud se proto zabýval otázkou důvodnosti, přesněji řečeno odůvodněnosti bezprostřední příčiny pro přikázání věci jinému soudu, tedy zda soud prvního stupně skutečně opakovaně nerespektoval právní názory soudu odvolacího. Odvolací soud podřízenému soudu vytýkal (...) porušení ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu spolu s nesprávným použitím zásady *in dubio pro reo*. Z velice obsáhlého a podrobného odůvodnění napadeného usnesení vrchního soudu, ve spojení s jeho předchozím usnesením ze dne 4. 10. 2006 (...), je zcela patrné, jaké konkrétní vady byly zjištěny (...); předmětem výtek vrchního soudu byly logické nesprávnosti v daném hodnotícím procesu [soudu prvního stupně] a nezohlednění všech podstatných okolností, což mělo být navíc spojeno s nesprávným pojmáním výše uvedené zásady. Byť stěžovatel upozorňuje na určité „nesrovnalosti“ v napadeném usnesení, podstatné je, že výklad jeho odůvodnění stran toho, co bylo důvodem daného postupu vrchního soudu (a potažmo co je soudu nalézacímu vytýkáno), nepůsobí žádné zásadní těžkosti. Taktéž bylo poukázáno na to, že soud prvního stupně se nejen dopouští stejných chyb, ale že z jeho rozhodnutí je patrna snaha o polemiku s předchozími názory odvolacího soudu či o jejich dezinterpretaci, takže jsou zde skutečnosti, jež nasvědčují tomu, že ani v budoucnu soud prvního stupně nebude názor soudu odvolacího respektovat. Jde-li tedy o ústavní požadavky, týkající se odůvodnění napadeného soudního rozhodnutí, jejichž nesplnění by bylo důvodem ke kasačnímu zásahu Ústavního soudu (...), Ústavní soud žádné pochybení na straně vrchního soudu nezjistil.“

5. Páté řízení

28. Dne 26. listopadu 2008 uznal Krajský soud v Praze stěžovatele vinným trestným činem vraždy a odsoudil jej k doživotnímu trestu odnětí svobody. Dospěl k závěru, že svědectví L. V. obsahuje jen nevýznamné rozpory a v klíčových bodech je věrohodné. Popis událostí předestřený L. V. byl přesnější a přesvědčivější než ten předložený stěžovatelem a nadto byl podpořen i dalšími důkazy.

29. Vrchní soud po odvolání stěžovatele dne 9. prosince 2009 odsuzující rozsudek potvrdil. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně a jeho posouzením věrohodnosti L. V. a stěžovatele. Dospěl k závěru, že důkazy jednoznačně ukazují na vinu stěžovatele a není možné z nich vyvodit jiný závěr.

30. Dne 28. července 2011 odmítl Nejvyšší soud dovolání podané stěžovatelem pro zjevnou neopodstatněnost. Shledal, že hodnocení důkazů Krajským soudem v Praze a vrchním soudem bylo logické a neuneslo známky libovůle. Pokud šlo o námitky proti přikázání věci jinému soudu, odkázal Nejvyšší soud na usnesení Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2007 (viz § 27 výše), jímž se cítil být vázán.

31. Stěžovatel podal ústavní stížnost s odkazem na články 6 a 7 Úmluvy. Mimo jiné namítal, že soudy záměrně dezinterpretovaly důkazy, že byly podjaté, že bylo porušeno jeho právo na zákonného soudce a právo na presumpci nevinu a že odsuzující rozsudek byl založen výhradně na svědectví nevěrohodného svědka.

32. Dne 19. dubna 2012 Ústavní soud (sp. zn. II. ÚS 3555/11) odmítl ústavní stížnost stěžovatele jako zjevně neopodstatněnou. S odkazem na svá rozhodnutí ze dne 15. září 2005 (viz § 18 výše) a 13. prosince 2007 (viz § 27 výše) konstatoval, že vrchní soud měl legitimní důvody přikázat věc jinému senátu a později jinému soudu. Kromě toho byla napadená rozhodnutí důkladně odůvodněna a nevykazovala žádné známky libovůle. Soud konkrétně uvedl:

„[...] Ústavní soud nehodlá nic měnit na svých závěrech, že odvolací soud měl legitimní důvod jak pro nahrazení senátu Krajského soudu v Plzni, který o věci rozhodoval poprvé, jiným senátem téhož soudu (usnesení III. ÚS 389/05 ze dne 15. září 2005), tak i k nahrazení Krajského soudu v Plzni Krajským soudem v Praze, coby soudem prvního stupně (usnesení III. ÚS 1913/07 ze dne 13. prosince 2007). To, že posledně uvedený soud měl shodně s obecnými soudy druhého a třetího stupně jiný názor na způsob hodnocení provedených důkazů (...) nelze považovat za skutečnost zakládající podjatost, resp. že by se tím posuzovaná věc stala věcí soudců (*causa sua*), kteří o ní rozhodovali, jak stěžovatel namítá.“

B. Řízení o náhradě škody

33. Dne 2. ledna 2012 uplatnil stěžovatel u Ministerstva spravedlnosti nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou výše popsaného trestního řízení, jež započalo dne 4. března 2002 a skončilo dne 19. dubna 2012.

34. Dne 29. června 2012 Ministerstvo spravedlnosti jeho žádost zamítlo, neboť podle jeho názoru nebylo řízení nepřiměřeně dlouhé.

35. Dne 19. září 2012 podal stěžovatel k Obvodnímu soudu pro Prahu 2 žalobu na náhradu škody, v níž se domáhal částky 10 317 € jako náhrady nemajetkové újmy, již měl utrpět v důsledku nepřiměřeně dlouhého trestního řízení.

36. Dne 29. listopadu 2013 Obvodní soud pro Prahu 2 uznal, že došlo k porušení práva stěžovatele na projednání věci v přiměřené lhůtě, ale zamítl jeho nárok na náhradu škody. Uvedl, že řízení trvalo deset let a jeden měsíc, a uznal, že jeho délka byla nepřiměřená. Soud konstatoval, že ačkoli se jedná o pachatele závažného trestného činu, nelze u stěžovatele vyloučit újmu utrpěnou kvůli nejistotě ohledně výsledku řízení, zejména s ohledem na čtyři zprošťující výroky, jež jeho odsouzení předcházely. Soud však rozhodl, že s ohledem na obecné pojetí spravedlnosti je konstatování porušení práva dostatečnou nápravou takové újmy. S odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu konstatoval, že s přihlédnutím ke konečnému odsuzujícímu rozsudku nebyla újma na straně stěžovatele závažná.

37. Dne 29. května 2014 Městský soud v Praze rozsudek potvrdil. Uvedl, že by bylo v rozporu s obecným pojetím spravedlnosti a morálky přiznat stěžovateli zadostiučinění v penězích, když byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody za zvlášť závažný zločin spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky zákeřným a brutálním způsobem.

38. Dovolání podané stěžovatelem bylo Nejvyšším soudem odmítnuto dne 20. května 2015.

39. Dne 5. dubna 2016 odmítl Ústavní soud ústavní stížnost podanou stěžovatelem jako zjevně neopodstatněnou. Zejména konstatoval, že obecné soudy řádně posoudily hodnotu spravedlnosti ve společnosti a zohlednily okolnosti, za nichž došlo k zásahu do práva stěžovatele a jeho závažnost. Soudy svůj právní názor řádně vysvětlily a jejich rozhodnutí tak lze považovat za zcela ústavně konformní.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO A PRAXE

40. Příslušné vnitrostátní právo a praxe ohledně prostředků nápravy v případě nepřiměřené délky soudního řízení jsou uvedeny v rozhodnutí Soudu ve věci *Vokurka proti České republice* (č. 40552/02, rozhodnutí ze dne 16. října 2007, § 11–24).

A. Trestní řád

41. Podle § 2 odst. 5 jsou orgány činné v trestním řízení povinny postupovat tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.

42. Podle § 2 odst. 6 jsou orgány činné v trestním řízení povinny hodnotit důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

43. Podle § 258 odst. 1 písm. b) zruší odvolací soud rozsudek napadený odvoláním pro nejasnost nebo neúplnost jeho skutkových zjištění, nebo proto, že se ohledně takové části soud nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí.

44. Podle § 258 odst. 1 písm. c) zruší odvolací soud rozsudek napadený odvoláním, vzniknou-li pochybnosti o správnosti skutkových zjištění ohledně přezkoumávané části rozsudku, nebo pokud je nezbytné provést další důkazy.

45. Podle § 259 odst. 5 písm. a), pokud je napaden rozsudek, odvolací soud nemůže uznat obžalovaného vinným skutkem, pro nějž byl napadeným rozsudkem zproštěn.

46. Podle § 262 rozhodne-li odvolací soud, že se věc vrací k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně, může zároveň nařídit, aby byla projednána a rozhodnuta v jiném složení senátu. Z důležitých důvodů může také nařídit, aby ji projednal a rozhodl jiný soud prvního stupně.

47. Podle § 263 odst. 7 z hlediska změny nebo doplnění skutkových zjištění odvolací soud může přihlížet jen k důkazům, které byly provedeny ve veřejném zasedání před odvolacím soudem; tyto důkazy hodnotí v návaznosti na důkazy provedené soudem prvního stupně v hlavním líčení. Odvolací soud je vázán hodnocením těchto důkazů soudem prvního stupně s výjimkou těch důkazů, které odvolací soud sám ve veřejném zasedání znovu provedl.

B. Judikatura Nejvyššího soudu

48. V rozsudku sp. zn. 30 Cdo 3867/2011 konstatoval Nejvyšší soud s poukazem na rozhodovací praxi Soudu, že jistou formou zadostiučinění za nepřiměřeně dlouhé trestní řízení může být i zmírnění trestu. V takovém případě musí trestní soud výslovně uvést, že uložený trest je mírnější právě proto, a z rozsudku musí být patrné, k jakému snížení trestu soud přistoupil.

C. Judikatura Ústavního soudu

49. V nálezu sp. zn. III. ÚS 90/95 ze dne 7. prosince 1995 uvedl Ústavní soud, že soudy by měly mít možnost použít § 262 tr. ř., pouze pokud pro takový postup existují zřetelné, zřejmé a bezpochybné důvody a jejich existence je jednoznačně prokázána. Takové rozhodnutí by mělo být zcela výjimečné.

50. V nálezu sp. zn. I. ÚS 608/06 vydaném dne 29. dubna 2008 se Ústavní soud vyjádřil ve vztahu k pravidlu *in dubio pro reo* plynoucímu ze zásady presumpce neviny, že podezření jakkoli vysokého stupně samo o sobě nemůže tvořit právní základ pro odsuzující výrok, přičemž zásady odpovědnosti za zavinění a presumpce neviny nelze izolovat a obecné soudy jsou povinny je bezpodmínečně respektovat. V daném případě panovala mezi odvolacím soudem a soudem prvního stupně zásadní neshoda ohledně posouzení věrohodnosti důležitého svědka, jehož výpověď hodnocená

jednotlivě i v souhrnu s ostatními důkazy vyvolávala dle soudu prvního stupně důvodné pochybnosti o vině stěžovatele. Ústavní soud zejména uvedl:

„14. Oprávnění soudu vyššího stupně dávat soudu nižšího stupně závazné pokyny vyplývá z instanční koncepce soudního řízení, která sama o sobě neodporuje zásadám ústavnosti (...) Soud vyššího stupně může vyslovit právní názor, který je pro nižší soud závazný, avšak nesmí jej zavazovat k určitému hodnocení důkazů. V případě trestního řízení je odvolací soud výslovně vázán hodnocením důkazů, jež provedl soud prvního stupně (§ 263 odst. 7 tr. ř.). (...)“

15. Z hlediska ústavních záruk nesmí uplatnění instanční pravomoci kolidovat s žádnou ze zásad spravedlivého procesu a odvolací soud není oprávněn nařizovat změnu v hodnocení důkazů. [Nadřízený soud nemůže] vnutit nižšímu soudu vlastní hodnocení důkazů. (...)“

16. Obecné soudy nemohou rezignovat na posouzení věrohodnosti výpovědi svědka, byť jej obžaloba z nějakého důvodu privilejuje. (...) Tato vada nabývá ústavní relevance tehdy, když má taková výpověď stěžejní význam pro prokázání viny. Měl-li odvolací soud radikálně odlišný názor na věrohodnost svědka, měl jej sám vyslechnout, aby mohl bezprostředně vnímat jeho projevy a aby mohl dát obhajobě příležitost přímo před [odvolacím] soudem zpochybňovat [jeho] tvrzení. (...) Zásada bezprostřednosti má ústavní relevanci z hlediska naplnění práva obviněného na obhajobu v trestním řízení, garantovaného čl. 40 odst. 3 Listiny [základních práv a svobod].“

51. V nálezu sp. zn. I. ÚS 1922/09 ze dne 7. září 2009 shledal Ústavní soud, částečně s odvoláním na nálezy sp. zn. III. ÚS 90/95 (viz § 49 výše), porušení ústavního práva na zákonného soudce v situaci, kdy odvolací soud přikázal věc senátu soudu prvního stupně v jiném složení, protože se neztotožnil se závěry soudu prvního stupně o vině stěžovatele, čímž zneužil § 262 tr. ř. k prosazení vlastního názoru. Ústavní soud vytkl odvolacímu soudu, že zaměňuje své hodnocení důkazů za „závazný právní názor“, a považoval za nepřijatelné, aby odvolací soud vyjadřoval výslovně nesouhlas s hodnocením důkazů (provedeným nalézacím soudem), přestože odvolací soud zároveň připustil, že soud prvního stupně se podrobně zabýval všemi problémy, na něž odvolací soud poukázal v předchozím rozsudku.

52. Obdobně v nálezu sp. zn. I. ÚS 109/11 ze dne 14. dubna 2011 Ústavní soud zdůraznil, že pokud se odvolací soud neztotožní se skutkovými zjištěními rozsudku soudu prvního stupně, není oprávněn sám vytvářet závěry o skutkovém stavu věci, nýbrž může jen poukázat na to, proč se domnívá, že jsou skutková zjištění soudu prvního stupně vadná. Ústavní soud znovu zdůraznil, že pokud odvolací soud vrací věc soudu prvního stupně k novému projednání, nemůže mu vytýkat učiněné hodnocení důkazů, pokud tyto důkazy sám neprovede (zásada bezprostřednosti). I v takovém případě může odvolací soud pouze udělit pokyn soudu prvního stupně, v jakém směru má doplnit dokazování a čím se má znovu zabývat, ale nesmí udělovat soudu prvního stupně žádné závazné pokyny, jak by měly být důkazy hodnoceny nebo jaké závěry z nich mají být vyvozeny. Ústavní soud pak uvedl, že věc by měla být přikázána senátu téhož soudu v jiném složení v souladu s § 262 tr. ř. pouze tehdy, pokud jsou pro takové přikázání důležité důvody. Ústavní soud konstatoval, že odvolací soud v daném případě přikázal věc senátu téhož soudu prvního stupně v jiném složení, protože nebyly respektovány jeho závazné pokyny. Ústavní soud však shledal, že odvolací soud vytkl soudu prvního stupně způsob hodnocení důkazů a vyvodil své vlastní závěry ohledně skutkových zjištění a viny obžalovaného, tedy závěry, které (odvolací soud) soudu prvního stupně posléze vnutil. Ústavní soud shledal, že takové jednání je porušením zákona a že došlo k porušení ústavního práva stěžovatele na zákonného soudce.

53. Ústavní soud tento postoj potvrdil též v usnesení sp. zn. II. ÚS 2317/11 ze dne 24. ledna 2012, v němž zdůraznil, že rozhodnutí o delegaci je rozhodnutím zcela výjimečným, a proto i postup podle § 262 tr. ř. by měl být využíván pouze za zcela výjimečných okolností a nelze jej použít pouze za účelem dosažení odlišného rozhodnutí soudu prvního stupně, které bude shodné s míněním odvolacího soudu. Ústavní soud rozhodl, že důvody pro použití § 262 tr. ř. musí být zřetelné, zřejmé a bezpochybné a jejich existence musí být jednoznačně prokázána. Takovým důvodem by zcela jistě mohla být pochybnost odvolacího soudu o nestrannosti senátu soudu prvního stupně ve vztahu k projednávané věci – tedy pochybnost, již odvolací soud vyjádřil po opakovaných zrušeních rozhodnutí soudu prvního stupně. Pokud by však odvolací soud dospěl k témuž závěru, aniž by jej odůvodnil podjatostí senátu, ale pouze vyslovil závěr, že soud prvního stupně se neřídil jeho pokyny pro hodnocení důkazů, nelze to považovat za naprosto výjimečný postup ve smyslu § 262 tr. ř.

54. Ve svých pozdějších rozhodnutích sp. zn. II. ÚS 3564/12 ze dne 5. března 2013, sp. zn. II. ÚS 3780/13 ze dne 11. listopadu 2014, sp. zn. I. ÚS 794/16 ze dne 21. června 2016, sp. zn. II. ÚS

1837/16 ze dne 13. prosince 2016 a sp. zn. I. ÚS 564/17 ze dne 13. dubna 2017 Ústavní soud blíže vysvětlil, za jakých podmínek by mohl odvolací soud přistoupit k uplatnění § 262 tr. ř. Ústavní soud zejména uvedl, že rozhodnutí odvolacího soudu by bylo ústavně souladné pouze za předpokladu vysoké pravděpodobnosti, že původní soudce ve věci nebude schopen věc rozhodnout způsobem, který by odvolací soud mohl potvrdit. Soud poukázal na opakované nedodržování závazných pokynů odvolacího soudu, včetně odlišného posouzení skutkových zjištění. Opětovně zdůraznil, že odvolací soud může nařídit soudu prvního stupně, aby odstranil rozpory ve skutkových zjištěních nebo provedl některé další důkazy, a že jeho pokyny musejí být přiměřeně konkrétní. Jsou-li tyto požadavky splněny, nemůže odvolací soud zrušit rozhodnutí soudu prvního stupně pouze proto, aby prosadil vlastní hodnocení důkazů a své vlastní závěry. Ústavní soud shrnul věc konstatováním, že pokud by odvolací soud neuvedl pro takový postup dostatečné důvody, nebo pokud by vycházel z důvodů, které zjevně nejsou relevantní, použití § 262 by znamenalo zjevnou libovůli.

55. V nálezu sp. zn. I. ÚS 2726/14 vysvětlil Ústavní soud, jak má odvolací soud hodnotit důkazy, které má k dispozici. Rozhodl, že pokud odvolací soud hodnotí důkazy odlišně od soudu prvního stupně, nemůže po zrušení napadeného rozsudku rozhodnout věc sám, ledaže důkazy sám provede. Pokud by se například odvolací soud neztotožnil s hodnocením výpovědi určitého svědka, měl by sám takového svědka vyslechnout, aby si tím vytvořil dostatečný podklad pro odchylné hodnocení i pro změnu skutkových závěrů. Takový postup je projevem zásady přímosti a bezprostřednosti podle § 2 odst. 11 a 12 tr. ř. V situaci, kdy soud prvního stupně zhodnotil důkazy a veškeré okolnosti případu řádně v souladu s § 2 odst. 6 tr. ř., nemůže odvolací soud zrušit napadený rozsudek jen na základě toho, že by stejné důkazy hodnotil odlišně. Odvolací soud může jen upozornit soud prvního stupně na to, s jakými dalšími okolnostmi se má vypořádat, ale nesmí mu udělovat závazné pokyny, k jakým skutkovým závěrům má dospět. Kupříkladu při posuzování věrohodnosti svědecké výpovědi má odvolací soud poukázat na to, že soud prvního stupně pochybil při přecenění nevýznamných odchylek v popisu pachatele, jelikož forenzní psychologie ukazuje, že podobné nepřesnosti jsou u svědků ve stresových situacích běžné. Nesmí však nařizovat soudu prvního stupně, aby považoval daného svědka za věrohodného. To je obzvláště nevhodné za situace, kdy odvolací soud takového svědka osobně ani nevyslechl, čímž v rozporu se zákonem obešel roli soudu prvního stupně hodnotit věrohodnost svědecké výpovědi na základě přímo a bezprostředně provedeného výslechu v hlavním líčení před soudem. Zvláštní obezřetnost se vyžaduje zejména tehdy, kdy soud prvního stupně zproští obžalovaného obvinění podle zásady *in dubio pro reo* a jasně vysvětlí své pochybnosti ohledně viny obžalovaného. Nemít důvodné pochybnosti o vině obžalovaného na základě obsahu spisu (tam, kde soud prvního stupně takové pochybnosti měl i po provedení důkazů v souladu se zásadou bezprostřednosti), a na základě toho zrušit zprošťující rozsudek, je možné jenom tehdy, kdy pochybnosti soudu prvního stupně postrádají důvodnost.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 Odst. 1 ÚMLUVY Z DŮVODU PORUŠENÍ PRÁVA NA SPRÁVEDLIVÝ PROCES

56. Stěžovatel namítá, že odvolací soud nezákonně přikázal jeho věc jinému soudu prvního stupně ve svém obvodu, a to Krajskému soudu v Praze, jenž ho odsoudil na základě svévolného hodnocení důkazů ve shodě s názorem odvolacího soudu. Namítá, že odvolací soud posuzoval věrohodnost klíčového svědka, aniž by ho sám vyslechl, a uděloval soudu prvního stupně pokyny, k jakým závěrům má dospět. Stěžovatel tvrdí, že takové jednání ze strany odvolacího soudu vzbuzuje pochybnosti o jeho nezávislosti a nestrannosti. Odvolává se na čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jehož příslušná část zní takto:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně (...) projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o (...) oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. (...)”

A. K přijatelnosti

57. Soud konstatuje, že stížnostní námitky nejsou zjevně neopodstatněné ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy. Dále konstatuje, že nejsou nepřijatelné ani z jiného důvodu, a musí proto být prohlášeny za přijatelné.

B. K odůvodněnosti*1. Vyjádření účastníků řízení*

58. Stěžovatel namítá, že odvolací soud porušil příslušná ustanovení vnitrostátního práva, když svým rozsudkem ze dne 29. května 2007 přikázal jeho věc jinému soudu prvního stupně ve svém obvodu, a to Krajskému soudu v Praze; jednalo se o jeho čtvrtý rozsudek, kterým zrušil rozhodnutí Krajského soudu v Plzni. Namítá, že Krajský soud v Plzni ve svém rozsudku ze dne 6. března 2007 dostal zákonným ustanovením o hodnocení důkazů a odvolací soud přikázal věc jinému soudu pouze proto, aby prosadil svůj vlastní názor na vinu stěžovatele na základě vlastního posouzení věrohodnosti klíčového svědka L. V., kterého přitom ani nevyslechl. Stěžovatel dále argumentuje, že pokud dochází k delegování věci jinému soudu prvního stupně, nejsou stanoveny jasná pravidla, kterému soudu bude věc přikázána, na rozdíl od pravidel upravujících situaci, kdy je případ přikázán senátu téhož soudu prvního stupně v jiném složení; to je v rozporu se zásadou soudu zřízeného zákonem. Stěžovatel tvrdí, že soudy, které rozhodovaly o jeho případu, nebyly nezávislé a nestranné.

59. Vláda namítá, že Krajský soud v Praze je třeba považovat za soud zřízený zákonem, protože je součástí soustavy obecných soudů, jíž je mimo jiné svěřena pravomoc vykonávat soudnictví v trestních věcech. Podle § 262 tr. ř. byl odvolací soud omezen ve svém výběru soudu prvního stupně, neboť mohl zvolit pouze soud ve svém obvodu a musel zohlednit vzdálenost soudu od místa bydliště obžalovaného a související cestovní náklady. Kromě toho nemohl vrchní soud žádným způsobem ovlivnit, který senát Krajského soudu v Praze nakonec případ stěžovatele projedná. Vláda dále tvrdí, že § 262 tr. ř. není nejasný ani nepředvídatelný. Podle jejího názoru toto ustanovení tak, jak je vykládáno vnitrostátními soudy, nastavuje jasné meze svého použití, čímž brání jeho nadužívání ze strany odvolacích soudů.

60. Vláda dále konstatuje, že vrchní soud tyto meze respektoval. Odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí o přikázání věci jinému soudu prvního stupně jasně uvedl, že Krajský soud v Plzni hodnotil důkazy v rozporu se zásadami stanovenými v § 2 odst. 6 tr. ř. Podle názoru vlády neudělil odvolací soud soudu prvního stupně žádné závazné pokyny. Pokud jde o otázku hodnocení klíčového svědka, vrchní soud se této otázce věnoval pouze nepřímou v souvislosti s odůvodněním vytýkaných nedostatků v rozhodnutí.

*2. Hodnocení Soudů***a) Obecné zásady**

61. Soud opětovně zdůrazňuje, že právo na spravedlivý proces nelze posuzovat jako jediné neměnné pravidlo, ale nutně závisí na okolnostech projednávané věci. Soud se proto při přezkumu stížnosti na poli čl. 6 odst. 1 zaměří především na posouzení spravedlivosti trestního řízení v jeho celistvosti.

62. Soud bere na vědomí, že stěžovatel v projednávané věci vznesl vícero stížnostních námitok podle čl. 6 odst. 1 (viz § 56 výše). S ohledem na konkrétní okolnosti předmětného trestního řízení považuje nicméně za potřebné přezkoumat námitky stěžovatele souhrnně podle kritéria celkové spravedlivosti, které je klíčovou zásadou, jíž se řídí uplatňování článku 6 (srov. *Ibrahim a ostatní proti Spojenému království*, č. 50541/08 a tři další, rozsudek velkého senátu ze dne 13. září 2016, § 250).

63. V tomto ohledu Soud zdůrazňuje, že právo na spravedlivý proces má v demokratické společnosti natolik významné místo, že nelze nijak ospravedlnit restriktivní výklad záruk podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy (viz *Hodžić proti Chorvatsku*, č. 28932/14, rozsudek ze dne 4. dubna 2019, § 57, s dalšími odkazy). Dodržení požadavků spravedlivého procesu tak musí být posuzováno v každé věci z hlediska průběhu řízení jako celku, a nikoli na základě izolovaného posouzení jednotlivého aspektu nebo události, ačkoli nelze vyloučit, že takový konkrétní faktor může být natolik zásadní, že umožňuje

posoudit spravedlivost řízení ještě před skončením řízení (viz *Beuze proti Belgii*, č. 71409/10, rozsudek velkého senátu ze dne 9. listopadu 2018, § 121).

64. Zároveň Soudu nepřísluší napravovat tvrzená právní nebo skutková pochybení, jichž se dopustily vnitrostátní soudy, pokud zároveň neznamenají porušení práv a svobod chráněných Úmluvou, například pokud ve výjimečných případech taková pochybení zakládají „nespravedlivost“, jež je v rozporu s článkem 6 Úmluvy. Článek 6 odst. 1 Úmluvy nijak neupravuje přípustnost důkazů ani způsob, jakým mají být hodnoceny, přičemž tyto otázky jsou převážně předmětem regulace vnitrostátního práva a rozhodování vnitrostátních soudů. Běžně není úkolem Soudu posuzovat například to, jakou váhu přikládaly vnitrostátní soudy určitým typům důkazních prostředků, zjištěním nebo hodnocením, které jsou mu předkládány. Soud by neměl fungovat jako čtvrtá instance, a proto v rámci čl. 6 odst. 1 nezpochybňuje hodnocení důkazů vnitrostátními soudy, ledaže lze jejich závěry považovat za svévolné nebo zjevně nepřiměřené (viz rozsudek ve věci *Hodžić* citovaný výše, § 58, s dalšími odkazy).

b) Použití těchto zásad na okolnosti projednávané věci

65. Soud připomíná, že projednávaná věc byla soudy prvního a druhého stupně posuzována pětkrát, s opakovaným zapojením Ústavního soudu; vrchní soud přitom čtyřikrát za sebou zrušil rozsudek Krajského soudu v Plzni, jímž byl stěžovatel zproštěn obžaloby z trestného činu vraždy. Vrchní soud vrátil věc k projednání tímž senátem soudu prvního stupně, který původní rozsudek vydal (viz § 11 výše). Poté vrchní soud s odvoláním na § 262 tr. ř. nařídil, aby věc projednal senát téhož soudu v jiném složení (viz § 14–15 výše), který poté projednával věc dvakrát, a nakonec byla věc přikázána jinému soudu prvního stupně v obvodu vrchního soudu (viz § 25 výše).

66. Ustanovení § 262 tr. ř. skutečně stanoví, že pokud odvolací soud vrací věc k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně, může zároveň nařídít, aby byla projednána a rozhodnuta v jiném složení senátu, nebo jinému soudu prvního stupně, jsou-li dány důležité důvody pro takové přikázání (viz § 46 výše). Na základě ustálené judikatury Ústavního soudu (viz § 49–55 výše) vytvořené jak před přijetím, tak po přijetí rozhodnutí Ústavního soudu v projednávané věci má být zároveň § 262 tr. ř. vykládán tak, že odvolací soud má oprávnění nařídít projednání věci v jiném složení senátu nebo jiným soudem prvního stupně, pouze pokud jsou dány „zřetelné, zřejmé a bezpochybné důvody pro takový postup a existence těchto důvodů byla jednoznačně prokázána.“ Odvolací soud může nařídít soudu prvního stupně, aby odstranil rozpory ve skutkových zjištěních nebo zopakoval či nově provedl některé další důkazy, přičemž jeho pokyny musejí být přiměřeně konkrétní. Jsou-li tyto požadavky splněny, nemůže odvolací soud zrušit rozhodnutí soudu prvního stupně pouze proto, aby prosadil vlastní hodnocení důkazů a své vlastní závěry. Odvolací soud může jen upozornit soud prvního stupně na to, s jakými dalšími okolnostmi se má vypořádat, ale nesmí mu udělovat závazné pokyny, k jakým skutkovým závěrům má dospět.

67. Jak již bylo konstatováno, je výklad ustanovení vnitrostátního práva především úkolem vnitrostátních soudů a Soud nesmí tento výklad zpochybňovat, ledaže došlo ke zcela zjevnému porušení vnitrostátního práva (viz § 64 výše). V projednávané věci Soud upozorňuje, že zatímco by rozhodnutí podle § 262 tr. ř. mělo být „zcela výjimečné“ (viz § 49 výše), vrchní soud jej uplatňoval opakovaně (viz § 65 výše) tak dlouho, dokud Krajský soud v Praze – jemuž byla věc nakonec vrchním soudem přikázána – neuznal stěžovatele vinným z vraždy a neodsoudil ho k doživotnímu trestu odnětí svobody (viz § 28 výše), a to na rozdíl od Krajského soudu v Plzni, který stěžovatele obžaloby čtyřikrát zprostil (viz § 9, 12, 19 a 24 výše).

68. Soud dále upozorňuje, že při zrušení prvoinstančních rozsudků vrchní soud především vytýkal soudu prvního stupně způsob, jakým hodnotil důkazy (viz § 11, 14, 22 a 25 výše), a zejména věrohodnost svědka L. V. (viz § 21 a 25, a také § 11 a 14 výše). Soud má však za to, že tento přístup je podle všeho v rozporu s § 263 odst. 7 tr. ř. tak, jak jej vykládá Ústavní soud, podle něhož je odvolací soud vázán hodnocením důkazů provedeným soudem prvního stupně (viz § 50 výše). V této souvislosti Soud odkazuje na odůvodnění druhého rozsudku vrchního soudu, jímž byla věc přikázána senátu Krajského soudu v Plzni v jiném složení, přičemž z důkazů provedených soudem prvního stupně byly vyvozovány odlišné závěry (viz § 20–22 výše), aniž by vrchní soud svědka L. V. samostatně vyslechl. Soud rovněž odkazuje na rozsudek vrchního soudu, jímž byla věc přikázána jinému soudu prvního stupně a který obsahuje formulace, jež mohou být vykládány jako podsouvání názoru, že soud prvního

stupně by měl dospět k odlišným závěrům ohledně věrohodnosti svědka L. V., a že odvolací soud neakceptuje jiný výsledek řízení než odsouzení stěžovatele (srov. § 25 výše). Soud podotýká, že takové závěry těžko obstojí ve světle ustálené judikatury Ústavního soudu, z níž vyplývá, jak je shrnuto výše (viz § 66 výše), že odvolací soud nesmí posuzovat věrohodnost určitého svědka, pokud jej sám nevyslechne, což plyne také z § 263 odst. 7 tr. ř. (viz § 47 výše), a zároveň by neměl zrušit zprošťující rozsudek, ledaže pochybnosti soudu prvního stupně ohledně viny obžalovaného postrádají důvodnost. Kromě toho nesmí za žádných okolností udělovat pokyny soudu prvního stupně v tom smyslu, zda by měl rozhodnout o vině či nevině obžalovaného.

69. Soud dodává, že vrchní soud neuvedl žádný důvod, kterým by vysvětlil své rozhodnutí nevyslechnout svědka L. V. přímo a posoudit sám jeho věrohodnost. Jelikož neshoda mezi dotčenými instancemi se *de facto* točila okolo věrohodnosti svědka L. V., tedy otázky, jejíž vyřešení nezbytně závisí na pozorování svědka při výslechu, bylo by zde namíste alespoň uvést důvody, proč nebyl výslech svědka nezbytný.

70. Navíc vrchní soud podle všeho založil své pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti soudců prvoinstančního soudu, jakož i svůj závěr, že soud prvního stupně se neřídil jeho závaznými pokyny, výlučně na skutečnosti, že skutková zjištění a závěry soudu prvního stupně o vině stěžovatele se liší od toho, co by bylo dle názoru odvolacího soudu správné. Soud konstatuje, že odvolací soud se může rozhodnout přikázat věc senátu téhož soudu v jiném složení, případně jinému soudu, a to v případech, kdy má pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti soudu prvního stupně, nebo v případech, kdy se soud prvního stupně neřídí jeho závaznými pokyny. Podle ustálené judikatury Ústavního soudu však nemá odvolací soud oprávnění vytýkat soudu prvního stupně způsob hodnocení důkazů nebo skutková zjištění, případně jím vydaný zprošťující rozsudek. Proto nemůže založit své pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti soudců ani výtky, že soud prvního stupně se neřídil závaznými pokyny, na pouhé skutečnosti, že soud prvního stupně dospěl k takovým skutkovým zjištěním a závěru o vině stěžovatele, s nimiž se odvolací soud pouze neztotožňuje.

71. Na základě výše uvedených skutečností má Soud za to, že procesní postup uplatněný vrchním soudem v této věci mohl vést v důsledku k tomu, že Krajský soud v Praze považoval rozhodnutí o stěžovatelově vině za jediné možné rozhodnutí, jež vrchní soud akceptuje a řízení se jím ukončí. Podle názoru Soudu sled událostí v tomto případě významně svědčí o selhání justice, jímž utrpěla celková spravedlivost řízení.

72. Soud tedy dospěl k závěru, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY Z DŮVODU NEPŘIMĚŘENÉ DÉLKY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

73. Stěžovatel dále tvrdí, že nebylo respektováno jeho právo na projednání věci „v přiměřené lhůtě“, a z toho důvodu tedy došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jehož příslušná část stanoví:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně (...) projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o (...) oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“

A. K přijatelnosti

1. Vyjádření účastníků řízení

74. Vláda tvrdí, že ve světle rozsudku ze dne 29. listopadu 2013 (viz § 36 výše) je stížnost neslučitelná *ratione personae* s ustanoveními Úmluvy, protože stěžovatel ztratil postavení oběti porušení článku 6. Vnitrostátní soudy totiž uznaly porušení jeho práva na projednání věci v přiměřené lhůtě, přičemž dospěly k závěru, že s ohledem na okolnosti daného případu je dostatečnou nápravou konstatování takového porušení.

75. Argumentuje, že konstatování vnitrostátních soudů o tom, že délka trestního řízení nedostála požadavku „přiměřené lhůty“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, je pro stěžovatele dostatečnou nápravou. V tomto ohledu tvrdí, že Soud by neměl za utrpěnou nemajetkovou újmu přiznávat

zadosti učinění v penězích. Konstatuje, že u osob opakovaně stíhaných za úmyslné trestné činy nebo nacházejících se v době trestního řízení již ve výkonu trestu odnětí svobody lze hovořit jen o zanedbatelné újmě. Vláda uvádí, že stěžovatel je zvláště nebezpečným recidivistou, který si v době stíhání za vraždu již odpykával trest odnětí svobody, a proto lze pochybovat o tom, že v souvislosti s těmito řízeními trpěl úzkostí, nejistotou nebo nepohodlím.

76. Stěžovatel s tímto názorem polemizuje. Poukazuje na to, že průtahy v trestním řízení by bývaly musely být zohledněny ve formě zmírnění jeho trestu, nebo pokud by bylo zahájeno občanskoprávní řízení o náhradu škody, pak by se mu jako oběti bývalo muselo dostat odpovídajícího zadosti učinění v penězích. V jeho konkrétním případě však nenastala ani jedna z těchto variant, a proto postavení oběti porušení neztratil.

2. Hodnocení Soudů

77. Soud znovu zdůrazňuje, že rozhodnutí nebo opatření ve prospěch stěžovatele není v zásadě samo o sobě dostatečné k tomu, aby ztratil postavení „oběti“ porušení práva na základě Úmluvy, ledaže vnitrostátní orgány konstatovaly porušení Úmluvy, ať již výslovně nebo co do podstaty, a následně mu za něj přiznaly nápravu [srov. mimo jiné *Scordino proti Itálii* (č. 1), č. 36813/97, rozsudek velkého senátu ze dne 29. března 2006, § 180, s dalšími odkazy].

78. Pokud jde o nápravu porušení práva chráněného Úmluvou, jež musí být stěžovateli přiznána na vnitrostátní úrovni, závisí obecné posouzení podle názoru Soudu na všech okolnostech případu, zejména na povaze zjištěného porušení Úmluvy. V případech týkajících se porušení čl. 6 odst. 1 z důvodu nepřiměřené délky trestního řízení Soud opakovaně shledal, že nápravu lze zejména zjednat zmírněním trestu odnětí svobody osoby uznané vinnou trestním činem, a to výslovným a měřitelným způsobem, nebo zastavením trestního stíhání z důvodu jeho nepřiměřené délky. Soud dále u jiných nepřiměřeně dlouhých řízení akceptoval, že vhodným prostředkem nápravy nepřiměřené délky řízení může být zadosti učinění v penězích, přičemž dotčená strana se posléze již nemůže dovolávat postavení oběti ve smyslu článku 34 Úmluvy (srov. věc *Chiarello* citovaná výše, § 55, s dalšími odkazy).

79. V projednávané věci Soud hned v úvodu poznamenává, že na základě vnitrostátní judikatury bylo v pravomoci vnitrostátních trestních soudů zmírnit stěžovateli trest (viz § 48 výše). Tyto se nicméně rozhodly se touto cestou nevydat.

80. V následném řízení o náhradu škody obvodní soud výslovně konstatoval, že délka trestního řízení vedeného proti stěžovateli, již lze přičítat vnitrostátním orgánům, nedostala požadavku „přiměřené lhůty“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 (viz § 36 výše). Jeho závěr potvrdil i městský soud (viz § 37 výše). Soudy se však rozhodly nepřiznat stěžovateli zadosti učinění v penězích, neboť jej považovaly za nevhodné zejména s ohledem na závažnost trestných činů, za něž byl stěžovatel odsouzen, a také vzhledem ke skutečnosti, že již byl v době soudního projednávání ve výkonu trestu odnětí svobody, a tedy podle všeho nepociťoval v souvislosti s projednávaným trestním řízením nijak závažnou úzkost.

81. K otázce toho, zda výsledek řízení o náhradu škody představuje za okolností projednávané věci přiměřenou formu nápravy, Soud zdůrazňuje, že za výjimečných okolností znamená samotné konstatování porušení práva dostatečné spravedlivé zadosti učinění za veškerou újmu, kterou stěžovatel utrpěl. V dřívějších věcech tak Soud nepřiznal zadosti učinění v penězích jinému stěžovateli odsouzenému za zabití a několik skutků pohlavního zneužívání dětí, jehož stíhání trvalo přes sedm let (srov. *Szeloch proti Polsku*, č. 33079/96, rozsudek ze dne 22. února 2001, § 122), nebo stěžovateli, který byl recidivistou odsouzeným za znásilnění nezletilé a dospělé osoby, jehož stíhání trvalo téměř pět let (srov. *Cherakrak proti Francii*, č. 34075/96, rozsudek ze dne 2. srpna 2000, § 29).

82. Soud je však toho názoru, že projednávanou věc je třeba od těchto případů odlišit. V tomto ohledu poznamenává, že k průtahům v trestním řízení docházelo zejména proto, že věc byla opakovaně vracena soudu prvního stupně. A přestože stěžovatel v době soudního projednávání již vykonával trest odnětí svobody, nepřesvědčila Soud argumentace vlády, že v souvislosti s dotčeným trestním řízením nepociťoval stěžovatel žádnou úzkost, nejistotu nebo nepohodlí, a proto utrpěl jen nepatrnou nebo zanedbatelnou újmu. Ačkoli si již odpykával trest odnětí svobody, v daném řízení hrozilo stěžovateli odsouzení na doživotí. Být uznán vinným z vraždy Krajským soudem v Praze po čtyřech zprošťujících rozsudcích vydaných Krajským soudem v Plzni muselo u stěžovatele vyvolat výraznou úzkost a nejistotu, pokud jde o trest, který mu může být uložen.

83. S ohledem na výše uvedené Soud shledává, že stěžovateli nebyla na vnitrostátní úrovni přiznána přiměřená a dostatečná náprava za újmu, jež mu byla způsobena průtahy v trestním řízení. Z toho důvodu neztratil postavení oběti ve smyslu článku 34 Úmluvy, a námitku vlády je tak třeba zamítnout.

84. Soud konstatuje, že stížnostní námitka není zjevně neopodstatněná ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy. Dále konstatuje, že není nepřijatelná ani z jiného důvodu, a musí proto být prohlášena za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

1. Vyjádření účastníků řízení

85. Stěžovatel tvrdil, že délku trestního řízení trvajícího více než deset let nelze považovat za přiměřenou, zejména v situaci, kdy lze veškeré průtahy přičítat výhradně odvolacímu soudu.

86. Vláda odkazovala na závěry vnitrostátních soudů a uznala, že trestní řízení podle všeho porušilo stěžovatelovo právo na projednání věci v přiměřené lhůtě.

2. Hodnocení Soudu

87. Soud připomíná, že přiměřenost délky řízení je třeba hodnotit ve světle konkrétních okolností věci s přihlédnutím ke kritériím vypočteným v judikatuře Soudů, zejména ke složitosti věci, chování stěžovatele i postupu příslušných orgánů, a dále významu toho, co bylo pro stěžovatele v sázce (srov. *Chiarello proti Německu*, č. 497/17, rozsudek ze dne 20. června 2019, § 45, s dalšími odkazy).

88. Soud již dříve rozhodl, že opakované vracení věci k novému projednání v důsledku nedostatečného nebo neúplného hodnocení důkazů a vyjádření stran, jakož i procesní pochybení, za něž odpovídají soudy, může znamenat porušení práv zakotvených v čl. 6 odst. 1 Úmluvy (viz *Yaroshovets a ostatní proti Ukrajině*, č. 74820/10, 71/11, 76/11, 83/11, a 332/11, rozsudek ze dne 3. prosince 2015, § 169–171; *Yurtayev proti Ukrajině*, č. 11336/02, rozsudek ze dne 31. ledna 2006, § 41). V tomto ohledu Soud míní, že opakované vracení věci soudu prvního stupně podstatně prodlužovalo celkovou délku posuzovaného trestního řízení, a že pokud by vrchní soud býval využil procesní možnosti vyslechnout svědka L. V. sám, jistě by se tím řízení zkrátilo.

89. Soud poznamenává, že posuzované trestní řízení bylo svým způsobem složité, zejména s ohledem na závažnost skutků, které byly stěžovateli kladeny za vinu. Vláda nerozporuje, že trestní řízení trvajícím celkem deset let a jeden měsíc na čtyřech úrovních soudní soustavy trpělo průtahy a bylo jím porušeno právo na projednání věci v přiměřené lhůtě ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. V tomto ohledu Soud konstatuje, že délku trestního řízení lze přisuzovat zejména tomu, že byla věc opakovaně vracena soudu prvního stupně. Stěžovatel k průtahům nijak nepřispěl a odvolání podával povětšinou státní zástupce.

90. S ohledem na tyto okolnosti nemůže Soud považovat dobu, po niž tato věc trvala, za přiměřenou.

III. K DALŠÍM TVRZENÝM PORUŠENÍM

91. Stěžovatel tvrdí, že řízení nebylo spravedlivé, protože odvolací soud posuzoval věrohodnost svědka, aniž by jej přímo vyslechl. Stěžovatel tvrdí, že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces, neboť odvolací soud v podstatě vnutil soudu prvního stupně, který ho předtím čtyřikrát zprostil obžaloby, své přesvědčení o stěžovatelově vině. Stěžovatel se odvolává na čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy.

92. Soud konstatuje, že tyto stížnostní námitky nejsou zjevně neopodstatněné ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy. Dále konstatuje, že nejsou nepřijatelné ani z jiného důvodu, a musí být proto prohlášeny za přijatelné.

93. S ohledem na skutkové okolnosti této věci, vyjádření stran a své závěry na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy má však Soud za to, že posoudil nejdůležitější právní otázky vznesené v rámci této stížnosti, a není tedy nutné se zabývat odůvodněností zbývajících námitek samostatně (z relevantních rozsudků, mj. *Kamil Uzun proti Turecku*, č. 37410/97, rozsudek ze dne 10. května 2007, § 64; *Women On Waves*

a ostatní proti Portugalsku, č. 31276/05, rozsudek ze dne 3. února 2009, § 47; *Velcea a Mazăre proti Rumunsku*, č. 64301/01, rozsudek ze dne 1. prosince 2009, § 138; *Villa proti Itálii*, č. 19675/06, rozsudek ze dne 20. dubna 2010, § 55; *Ahmet Yıldırım proti Turecku*, č. 3111/10, rozsudek ze dne 18. prosince 2002, § 72; a *Mehmet Hatip Dicle proti Turecku*, č. 9858/04, rozsudek ze dne 15. října 2013, § 41; viz také *Varnava a ostatní*, citováno výše, § 210-211; *Centre for Legal Resources jménem Valentina Câmpeana proti Rumunsku*, č. 47848/08, rozsudek velkého senátu ze dne 17. července 2014, § 156).

IV. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

94. Článek 41 Úmluvy zní:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

95. Stěžovatel požaduje z titulu náhrady nemajetkové újmy utrpěné v souvislosti s různými tvrzenými porušeními jeho práv částku ve výši 100 000 €, aniž by dále specifikoval částku nárokovanou za každé jednotlivé tvrzené porušení.

96. Vláda uvádí, že požadovaná částka je naprosto nepodložená. Vláda se dále vyjadřuje v tom smyslu, že pokud by Soud rozhodl, že došlo k porušení procesních práv stěžovatele, vhodným prostředkem nápravy by byla obnova řízení. Podle jejího názoru by stěžovateli nemělo být přiznáno zadostiučinění v penězích, protože konstatování porušení je dostatečným prostředkem nápravy.

97. S přihlédnutím ke konkrétním okolnostem tohoto případu a celkové délce řízení přiznává Soud stěžovateli částku 12 500 € za nemajetkovou újmu utrpěnou v souvislosti s porušením jeho práv.

B. Náklady řízení

98. Stěžovatel rovněž požaduje částku 215 726 Kč (8 297 €) na nákladech řízení před Soudem.

99. Vláda tvrdí, že stěžovatel nedodal žádné podklady prokazující, že náklady řízení skutečně vznikly, a proto by z tohoto titulu neměla být přiznána žádná náhrada.

100. Podle judikatury Soudu má stěžovatel právo na náhradu nákladů řízení jen tehdy, je-li prokázáno, že tyto náklady byly skutečně a nezbytně vynaloženy a že jsou co do výše přiměřené. V projednávané věci předložil stěžovatel fakturu ve výši 27 371 Kč (1 069 €) za překlad stanoviska vlády, ale neposkytl žádné další doklady, které by prokazovaly, že byly skutečně náklady vynaloženy. V takové situaci považuje Soud za přiměřené přiznat částku 27 371 Kč (1 069 €) sníženou o částku hrazenou Radou Evropy za právní pomoc, tj. 850 €. Proto byla stěžovateli přiznána částka 219 €.

C. Úrok z prodlení

101. Soud považuje za vhodné, aby byly úroky z prodlení založeny na úrokové sazbě marginální záůjční facility Evropské centrální banky, zvýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* stížnost za přijatelnou;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy;
3. *rozhoduje*, že došlo k porušení práva na přiměřenou délku řízení ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy;
4. *rozhoduje*, že v souvislosti se zbývajícimi námitkami nevystaly samostatné právní otázky k čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy;
5. *rozhoduje*,
 - a) že žalovaný stát má stěžovateli zaplatit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy, následující částky, které se převedou na české koruny podle kurzu platného ke dni zaplacení:
 - i) částku 12 500 € (dvanáct tisíc pět set eur) a případnou částku daně jako náhradu nemajetkové újmy;
 - ii) částku 219 € (dvě stě devatenáct eur) a dále případnou částku daně, kterou může být stěžovatel povinen zaplatit, jako náhradu nákladů řízení;
 - b) že od uplynutí výše uvedených tří měsíců až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v období prodlení, zvýšené o tři procentní body;
6. *zamítá* v ostatním návrh stěžovatele na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a sděleno písemně dne 25. června 2020 v souladu s čl. 77 odst. 2 a 3 jednacího řádu Soudu.

Abel Campos
tajemník

Ksenija Turković
předsedkyně